

09.277

Nemzeti Információs
Infrastruktúra
Fejlesztési Program

Információs Füzetek 1.9.

BAKONYI GÉZA

KUTATÁS A HÁLÓZATI KÖNYVTÁRI KATALÓGUSOKBAN

Budapest

1996

128240

128240

NIF Információs Füzete 1. 9.

Bakonyi Géza

Bakonyi Géza (bakonyi@bibl.u-szeged.hu)

Kutatás a hálózati könyvtári katalógusokban

Szerkesztés:

Kutatás a hálózati

Köles Károly (koles@bibl.u-szeged.hu)

könyvtári

katalógusokban

Kolay Tibor (tkolay@zrko.szu.hu)

1. 9.

ISBN 963 02 9028 3

ISSN 1319-2472

Kiadja a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program Koordinációs Iroda

NIFPK, Budapest, Fehérvári út 142. sz. 1121

A kiadásban közreműködött: Könyvtári Iskola

Felvezetésigazgató: Pásztor Ernő

Működési igazgató: Cségar László

Felelős szerkesztő: Könyvtári Iskola és Könyvtári Központ

Felkiadás helye: Budapest, Fehérvári út 142. sz.

NIIF Információs Füzetek I. 9.

© Bakonyi Géza (bakonyi@bibl.u-szeged.hu)

Sorozatszerkesztők:

Drótos László (kondrot@gold.uni-miskolc.hu)

Kokas Károly (kokas@bibl.u-szeged.hu)

Lektor:

Koltay Tibor (tibor@kpkko.gau.hu)

ISBN 963 02 9928 3

ISSN 1219-5472

Kiadja a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program Koordinációs Iroda

NIIFKI vezetője: Nagy Miklós

A kiadásban közreműködött: Kornétás Kiadó

Ügyvezető igazgató: Pusztay Sándor

Műszaki szerkesztő: Gáspár Imre

Nyomta: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft., Komárom

Felelős vezető: Kovács Jánosné ügyvezető igazgató

128209

128240

Tartalom

1. OPAC / 7

2. Hogy érhették el? / 9

3. Hogy szerzünk tudomást könyveskiadásokról? / 11

4. Az OPAC használata / 13

A CCL / 15

5. Mit érdemes először megismerni? / 16

Bakonyi Géza

Kutatás a hálózati könyvtári katalógusokban

I. 9.

6. Külföldi katalógusok / 27

Dartmouth / 31

Konstanz / 32

Helsinki / 33

NISS / 33

8. WWW OPAC-ok / 35

Függelék / 37

Online katalógusok / 37

Hazai OPAC-ok / 37

Néhány

MTAK

N.I.I.F.

Budapest, 1996

09277

BAKONYI
M. TUD. AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

NIIF Információs Füzetek I. 9.

© Bakonyi Géza (bakonyi@bibl.u-szeged.hu)

Sorozatszerkesztők:

Drótos László (kondrot@gold.uni-miskolc.hu)

Kokas Károly (kokas@bibl.u-szeged.hu)

Lektor:

Koltay Tibor (tibor@koko.gau.hu)

M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Könyvleltár 4128./19 96. sz.

ISBN 963 02 9928 3

ISSN 1219-5472

Kiadja a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program Koordinációs Iroda

NIIFKI vezetője: Nagy Miklós

A kiadásban közreműködött: Kornétás Kiadó

Ügyvezető igazgató: Pusztay Sándor

Műszaki szerkesztő: Gáspár Imre

Nyomta: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft., Komárom

Felelős vezető: Kovács Jánosné ügyvezető igazgató

Tartalom

1. OPAC / 7
  2. Hogy érhetőek el? / 9
  3. Hogy szerzünk tudomást róluk? / 11
  4. Az OPAC használata, főbb típusai és a CCL / 13
    - A CCL / 15
  5. Mit érdemes először megismerni? Hazai OPAC-ok / 16
    - Országos Széchényi Könyvtár / 16
    - Debrecen, KLTE Egyetemi Könyvtár / 19
    - Budapesti Műszaki Egyetem / 21
    - Gödöllői Agrártudományi Egyetem Könyvtára / 22
    - Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem / 23
    - Szegedi Egyetemi Könyvtár / 25
  6. Külföldi katalógusok / 27
    - Melvyll / 27
    - Library of Congress / 30
  7. Néhány érdekesség / 31
    - Dartmouth / 31
    - Konstanz / 32
    - Helsinki / 33
    - NISS / 33
  8. WWW OPAC-ok / 34
- Függelék / 37
- Online katalógusok és adatbázisok / 37
  - Hazai OPAC-ok / 37
  - Néhány ajánlott OPAC Web felülettel / 39

1. OPAC

Az Online Public Access Catalogue kifejezésnek valójában nincs pontos magyar megfelelője. Szó szerinti jelentése: *hálózaton elérhető, mindenki által használható számítógépes könyvtári katalógus*. Az online szó az interaktivitásra is utal. Az OPAC (a továbbiakban maradjunk ennél a magyarul is egyre elterjedtebb rövidítésnél) általában nem más, mint az integrált könyvtári rendszerek bibliográfiai adatbázisának a felhasználók bármelyike által igénybevehető visszakereső felülete.

Ez a visszakereső felület az esetek többségében többszintű felületet jelent, attól függően, hogy a helyi vagy a távoli felhasználók számára akarják lehetővé tenni a számítógépes katalógusban való keresést. A helyi felhasználóknak a könyvtárak igyekeznek egy minél összetettebb, az adott könyvtár információs rendszerét minél komplexebben bemutatni képes és a lehetőségeket maximálisan kihasználó, általában grafikus felületet nyújtani. Ezzel szemben a távoli felhasználók számára kialakított OPAC a legtöbbször sokkal egyszerűbb eszközökkel él: leginkább sormódú, egyszerű parancsokkal használható felület, ami tekintettel van a hálózati adatátvitel nehézségeire (adatátviteli sebesség, eltérő ékezetkezelés stb.)

Az OPAC-nak ma már van egy szélesebb jelentése is: tulajdonképpen minden olyan bibliográfiai adatbázis felhasználói felületét így hívjuk, amely könyvek és az ezekhez kapcsolódó anyagok könyvtári leírásait teszi nyilvánosan hozzáférhetővé a hálózaton keresztül. Ennek következtében találhatunk olyan OPAC-okat is, amelyek nem egy adott könyvtár számítógépes katalógusához tartoznak, hanem több könyvtár közös katalógusához, egy ország nemzeti könyvtárának a nemzeti anyagot a legteljesebben tartalmazó nemzeti katalógusához, vagy egy bibliográfiai szolgáltató katalógusához.

Az első esetben egy adott konzorciumhoz tartozó több könyvtár - az egyes könyvtárakban található könyvek, folyóiratok és egyéb könyvtári dokumentumok bibliográfiai adatait, állományadatait tartalmazó - közös katalógusról beszélünk, az úgynevezett "*union catalogue*"-ról. Néhány példa a legismertebbek közül: **Melvyl** (a kaliforniai egyetemi könyvtárak közös katalógusa), **CARL** (Colorado Alliance of Research Libraries).

A nemzeti könyvtárak katalógusai elég változatos képet mutatnak: kialakításukat nagyban befolyásolják az adott ország könyvtári hagyományai, a szolgáltatások szervezeti felépítettsége és egyéb helyi sajátosságok. Ezekre - s részben az előző csoportba tartozókra is - jellemző, hogy igyekeznek minél több plusz szolgáltatást az OPAC köré csoportosítani: pl. helyi adatbázisok, CD-ROM lemezek, teljes szövegű anyagok és referenzs művek online szolgáltatását. Ezen szolgáltatások egy része általában csak speciális (egyes esetekben előfizetéshez kötött) jelszó segítségével vehető igénybe. A nemzeti katalógusok közül a legismertebbek: a

Library of Congress (a Kongresszusi Könyvtár) az Egyesült Államokban, a **British Library** az Egyesült Királyságban, de értékes anyagot találhatunk az ausztráliai, a finn, a belga nemzeti könyvtárak katalógusaiban is.

A bibliográfiai szolgáltatók online elérhető számítógépes katalógusai csak az utóbbi időben váltak nyilvánossá, s legtöbbször csak korlátozott mértékben. A legismertebb kétségtelenül az **OCLC**, de német nyelvterületen is találunk rá példát az úgynevezett **Verbundkatalog**-ok, a tartományi katalógusok között, illetve az északi területeken a **PICA** adatbázisait. Ezek sajátos átmenetet képeznek egy nemzeti katalógus és egy bibliográfiai szolgáltató katalógusa között: nemcsak az egyes könyvtárak anyagát tartalmazzák, hanem ezen túlmenően egyéb bibliográfiai leírásokat is. Ilyet találhatunk pl. a konstanzi egyetemi könyvtár **Koala** nevű katalógusa mellett is.

(A későbbiek során ezen típusok mindegyikéből bemutatunk majd egyet-egyet.)

2. Hogy érhető el?

Az OPAC-ok igen fontos tulajdonsága, hogy online, számítógépes hálózaton keresztül és ingyenesen elérhető szolgáltatások. Az ingyenességet természetesen korlátozhatják bizonyos copyright vagy más hasonló megfontolások (csak egy adott egyetem vagy campus számára érdekes és hasznos információk lokális hálózaton belül tartása, stb.). Alapvetően azonban ingyenesek, mint ahogy egyik könyvtárak sem jut eszébe, hogy a cédulakatalógusát "pénzbedobóssá" változtassa. Ez az ingyenség azonban nem jelenti azt, hogy ne kellene a hálózati költségekkel számolnunk. Éppen ezért nagyon fontos, hogy egy számítógépes katalógust olyan felülettel szolgáltatassanak, amely bármilyen típusú hálózatról és szinte bármilyen típusú terminállal elérhető, s a használata könnyen, gyorsan elsajátítható.

Az OPAC-ok legtöbbször általában többféle módon elérhető: X.25 vagy Internet címen, illetve telefonvonalon, *dial-up* szolgáltatásként (vagy ezek kombinációjaként). Ha egy mód van rá, akkor célszerű az Internet címet igénybe venni (akár gateway-en vagy közvetítő gépen keresztül), mert egy bonyolultabb, nagy találati halmazt adó keresés jelentős időt és hálózati költséget jelenthet.

Sok problémát okozhat a helyes termináltípus beállítása is: nem mindegy, hogy milyen típusú terminállal akarunk használni egy OPAC-ot, s az sem mindegy, hogy az adott rendszer milyen géptípuson, milyen operációs rendszeren fut. Ne felejtjük el, hogy egy távoli gépen való munkavégzés (a számítógépes katalógus használata is ilyen!) idejére a saját számítógépünk - legyen az akár milyen PC - a távoli gép termináljává válik. Általában célszerű a legegyszerűbb megoldásokat választani: egy vt100, vt220, ANSI vagy tty típusú terminált. A rendszerek egy része az OPAC használata előtt figyelmeztet is minket, hogy adjuk meg a saját terminálunk típusát: vagy elfogadjuk a felajánlott típust, vagy kiválasztjuk a nekünk jobban megfelelőt. Ha nem vagyunk tisztában a választási lehetőségekkel, legtöbbször egy "?" begépelésével kérhetünk segítséget. Amennyiben TCP/IP alapú hálózati kapcsolattal rendelkezünk, akkor a telnet hívás paraméterezésével magunk is beállíthatjuk a megfelelő termináltípust. (Ha Windows alkalmazásunk van, ezeket az értékeket előre, menüből is kiválaszthatjuk.) Nagyon fontos, hogy tisztában legyünk azzal is: nem mindegy, milyen operációs rendszeren adjuk ki a telnet hívást, ugyanis ez csak akkor lesz eredményes, ha a megcélzott rendszer velünk azonos operációs rendszeren fut. Abban az esetben, ha mi egy unixos rendszeren vagyunk, az OPAC pedig egy IBM gépen fut, akkor 3270-es emulációt kell választanunk (tn3270). Fordított esetben pedig vagy a telnet hívás paraméterezésével, vagy a megfelelő emuláció (tnvt100) használatával a vt100-as termináltípust kell beállítanunk. Amennyiben ezt nem tesszük, a képernyőn látható kép széttöredezik, a billentyűzet használatával kapcsolatos gondokról nem is beszélve. Az első esetre (IBM terminál) íme két példa: a **Harvardi Egyetem** (*hollis.harvard.edu*) és az **OSZK** katalógusa (ez utóbbi használatát részletesen is bemutatjuk).

A csak X.25 kapcsolattal rendelkezőknek sokat segíthet a gopherekbe bekötött OPAC-ok használata, de ne felejtjük el, hogy ez a közbeiktatott metainformációs rendszer le is lassíthatja a rendszerek használatát, néha pedig bonyolítja a helyes terminál kiválasztását.

Ha valaki NCSA vagy PCTCP szabványú hálózati kapcsolatot használó Gopher klienset használ, akkor ne feledje el, hogy a gopheren belüli sikeres tevényt hívás kiadása érdekében a konfigurációt be kell állítania.

Egyre inkább elterjed a Mosaic és a Netscape kliensek, illetve a vt100 terminállal is működő WWW-kliens, a Lynx használata. A World-Wide Web felülettel rendelkező OPAC-okról a későbbiekben még szó lesz, de a grafikus kliensekkel itt nem foglalkozunk. Sok helyen használnak ma már Windows-alapú kliens programokat, ilyenkor mindig a Windows szabályai alapján járunk el, ami legtöbbször a vt220 illetve a vt320 terminál beállítását jelenti.

3. Hogy szerzünk tudomást róluk?

Ma már viszonylag könnyen kideríthetjük, hogy a hálózaton hol találunk számítógépes katalógust, mi az X.25 és/vagy az Internet címe, hogy kell használni, stb. A magyar és a külföldi gopherekben szinte mindenhol találunk olyan menüpontot, ami könyvtári katalógusokhoz visz tovább minket (library catalogs, OPACs, etc.). A WWW-n ugyancsak több olyan lista ismert, amelyek vagy egy ország, vagy nemes egyszerűséggel az egész világ könyvtári katalógusait (a telnettel elérhetőket, a webesített felülettel rendelkezőket) gyűjtik össze.

Nagyon megkönnyíti a tájékozódást az úgynevezett **Hytelnet** (Peter Scott munkája): ez egy hipertext programmal írt Internet kalauz, amely elsősorban a könyvtári katalógusokra, a gopher és WAIS szolgáltatásokra, illetve még néhány egyéb hálózati információforrásra (azaz majdnem mindenre) összpontosít. Van DOS-on futtatható verziója is, de gyakrabban használjuk azokat a UNIX-os interaktív verziókat, melyek lehetővé teszik az azonnali telnet indítást is. A Hytelnet területi felosztásban részletes információt közöl az egyes könyvtárak OPAC-jairól: a szükséges be- és kilépési információk, a visszakeresés főbb tudnivalói, milyen integrált rendszer van az illető könyvtárban, stb. Az országban sok helyütt találkozhatunk ezzel a szolgáltatással a gopherekbe bekötvé is.

A felsoroltak ellenére is talán nem árt, ha ismertetünk még néhány régebbi, de a kezdeti tájékozódáshoz feltétlenül hasznos kalauzt, indexet.

Általában azt mondhatjuk, hogy még ma sem árt, ha először J.S. Quartermann híres könyvét, az 1989-ben kiadott **Matrix**-ot vesszük kézbe. A címek nagy többsége ugyan elavult, az ott felsorolt szolgáltatások átalakultak, de az alapokat mindenképpen megkapjuk itt, olvasmányos és könnyen követhető formában. Ezután célszerű valamilyen *IRG*-t azaz *Internet Resource Guide*-ot fellapoznunk, a számítógépes katalógusok használata részénél. Ma erre a *Big Dummy* néven közismertté vált (s Drótos László fordításában magyarul, sőt webesített formában is hozzáférhető) **Nagy Internet kalauz mindenkinek** (EFF's Guide to the Internet, v3.1) a legalkalmasabb.

Érdeemes megismernedni Billy Barron ugyancsak klasszikussá vált listájával, az **UNT's Accessing On-line Bibliographic Databases** cíművel, illetve egy másik hírességgel: Art St. George és Ron Larsen által összeállított és aktualitásában mára eléggé megkopott kalauzával, az **Internet - Accessible Library Catalogs & Databases**. Van azonban egy lista, amely naprakész és WWW verziója is elérhető: Scott Yanoff **The Internet Services List** nevet viselő indexe az Internet szolgáltatásokról (URL: <http://www.cs.uwm.edu/public/yanoff/>).

A klasszikusok között kell még megemlítenünk az anonymous ftp-vel több helyről is letölthető listák listáját, a kaliforniai Robert Elton Maas szerényen **Maas Info Top Index**-nek nevezett anyagát. Aztán ott van a sokaknak biztosan ismerősen

hangzó autostopos kalauz, a **Hitch-hiker's Guide to the Internet**, vagy megemlíthetnénk az ugyancsak közismert **Zen and the Art of the Internet** c. tankönyvet, Brendan P. Kehoe munkáját. E füzet szerzőjének kedves műve e műfajban Laine Farley **Könyvtári információforrások az Interneten** című írása, amely magyarul is hozzáférhető a Magyar Elektronikus Könyvtárban (URL: gopher://gopher.mek.iif.hu). A MEK persze számtalan más művet is rejt magában, amelyeket nagyon jól fel tudunk használni a tájékozódásban, úgyhogy mindenkinek érdemes a böngészésre szánni egy kis időt.

Befejezésül pedig egy magyar "klasszikus" :-): Bakonyi Géza, Drótos László és Kokas Károly kézikönyve, a **Navigáció a hálózaton**.

4. Az OPAC használata, főbb típusai és a CCL

Mint láttuk, az OPAC nem más mint egy integrált könyvtári rendszer visszakereső felülete. Ennek következtében annyiféle OPAC van, ahány integrált rendszer. Ami persze nem lenne baj, a baj az, hogy ahány rendszer, annyiféle apró eltérést találunk a visszakeresésben, a találatok megjelenítésében. Ezek az eltérések nem jelentősek, hiszen lényegében mindegyik rendszer ugyanazokat a felhasználói igényeket igyekszik kielégíteni, hasonló eszközökkel - tehát jelentős mértékben nem is különbözhetnek egymástól. Persze ez is épp elég ahhoz, hogy a felhasználó rövid időn belül összezavarodjon.

A könyvtári integrált rendszerek alapja egy olyan adatbáziskezelő rendszer, amely lehetővé teszi, hogy az egyes adattípusokból listákat, indexeket képezzünk (*authority file*) és ezek felhasználásával kiküszöbölhessük ugyanannak az adatnak a többszöri bevitelét (*relációk képzése*). Ez a technika természetesen megmutatkozik a visszakeresésben is: az integrált rendszerek OPAC-jaiban mindig ezeken az indexeken keresztül keresünk. Az indexek elnevezése többé-kevésbé azonos: hiszen ugyanazokról az adatelemekről van szó. Íme egy viszonylag elfogadott index lista, a megfelelő angol rövidítésekkel:

AU	szerzői index
TI	teljes cím
TW	cím egy szava
KW	kulcsszó (általában a cím releváns szava)
SU	tárgyszó
UDC	Egyetemes Tizedes Osztályozás
SE	sorozat
PY	kiadás éve

Ezektől eltérő megoldásokkal persze gyakran találkozhatunk. Egyes esetekben például megkülönböztetik a *personal* azaz a személyi szerzőt (PA) a testületi szerzőtől (CA). Mások kiegészítő - önmagukban, önállóan nem kereshető - indexeket is használnak, például a dokumentum nyelvére, típusára, kiadási idejére vonatkozóan.

A keresésnek általában két típusa van: a keresőparancsokkal direkt módon való keresés és az indexekben való böngészés (*browse*). Ez az utóbbi az egyszerűbb: ha nem ismerjük az adott katalógus felépítését vagy ha bizonytalanok vagyunk a keresni kívánt kifejezés alakjában, akkor mindenképpen ezt használjuk. Szintaxisa általában a következő:

b index kifejezés

A "b" az a rövidítés, amelyet a *browse* azaz a böngészés megjelölésére használunk; az index a használni kívánt index rövidítése (pl. AU, SU, TI); a kifejezés pedig az a karaktersorozat, amelynek megfelelőjénél az indexet "fel akarjuk lapozni".

A direkt keresést akkor használjuk, ha pontosan tudjuk, hogy mire vagyunk kíváncsiak, vagy ha összetett keresést kell végeznünk. Az egyszerű keresés szintaxisa rendszerint a következő:

f index kifejezés

A "f" az a rövidítés, amelyet a keresés megjelölésére használunk (legtöbbször *find*, de lehet *select* vagy *search* is); az index a használni kívánt index rövidítése (pl. AU, SU, TI); a kifejezés pedig az a karaktersorozat, amelyet keresünk. Vigyázzunk, mert egyes esetekben az alapértelmezés a teljes szóra való pontos (*exact*) keresés, máskor viszont csonkolt keresés (*truncation*) is lehet. A csonkolásra használt jel eltérő: lehet dollár (\$), hashmark (#), csillag (*) vagy kérdőjel (?), esetleg valami egyéb. Éppen ezért keresés (általában az OPAC használata) előtt tájékozódjunk a *help*-ben! Segítség kérésére legtöbbször a *help* vagy az *info* parancs, esetleg a "?" használatos.

Az összetett kereséseknél lehetőségünk van több indexben való keresés összekapcsolására. Itt a *Boole* operátorokat használjuk (általában angolul, de például találkozhattunk ezek német megfelelőivel is a német katalógusokban), azaz:

AND	logikai ÉS kapcsolat
OR	logikai VAGY kapcsolat
NOT	logikai NEM vagy kizárás

Egyes rendszerekben használnak más - pl. közelségi (NEARx, WITH) - operátorokat is.

A találatok megjelenítésénél hasonló a helyzet: az igények azonosak, a megvalósítás logikája hasonló, maga a megvalósítás a részletekben eltérő. Általában háromféle megjelenítéssel találkozunk: rövid, közepes és részletes. A rövid megjelenítés esetében egy tétel fő adatai egy sorban jelennek meg, sorszámozva. A részletesebb megjelenítéshez erre a sorszámra kell hivatkozni és a megjelenítés módjára. Például:

d[isplay] mód sorszám(ok)

A megjelenítés módját a leggyakrabban a *review*, a *medium* és a *long* szavak rövidítéseivel jelölik. Az egysoros, rövid megjelenítésnél általában a következő adatelemeket kapjuk meg: szerző, cím (csonkolva), kiadási adatok (elsősorban a kiadás éve). Egyes esetekben az adott példány státusza is megjelenik, tehát az, hogy kölcsönözhető-e vagy sem. A *medium* megjelenítés általában a könyvtári katalóguscédulákon megszokott címleírási formát jelenti. A hosszú megjelenítéskor a bibliográfiai leírás minden eleme megjelenik (sokszor részletes MARC formátumban, ami a bibliográfiai adatok szabványos számítógépes csereformátuma), esetenként kiegészítve a példányok adataival is.

A CCL

A számítógépes katalógusokban való visszakereséssel kapcsolatban gyakran olvashatjuk ezeket a betűket, amelyek a *Common Command Language* (közös parancsnyelv) kifejezés rövidítését jelölik. Eredetileg az Egyesült Államokban fejlesztették ki, s szabványként a Z39.50 jelzettel találkozhatunk vele. E szabvány kidolgozásának fő oka az volt, hogy napjainkra egy átlagos felhasználó (legyen az akár olvasó, akár könyvtáros) már képtelen kiismerni magát a legkülönbözőbb integrált rendszerek visszakereső felületeinek - elméletileg csak igen kis eltéréseket mutató - parancsnyelve között. Erősítette ezt a törekvést az egyre fontosabbá váló metainformációs rendszerek (gopher, WWW) megjelenése is: a barátságatlan visszakereső nyelven kívül nincs más akadály, hogy akár egy tucat számítógépes katalógust is használhassunk rövid időn belül. Ehhez társult még az is, hogy a szakirodalmi források minél gyorsabb megtalálása végett a könyvtáraknak érdekében állt, hogy egy kereséssel több katalógus állományát is "le lehessen kérdezni". Ez csak úgy volt lehetséges, ha olyan felületeket fejlesztettek ki, amelyek egy általános kereső és megjelenítési parancsokkal dolgozó keresőnyelvet egyértelműen tudtak értelmezni.

Mindezek együttes hatására ma már azok a szoftverek is biztosítanak CCL felületet, amelyek eredendően más visszakeresési nyelvvel kerültek a piacra. Ilyen pl. az **ALEPH** integrált könyvtári rendszer. Az **ECHO** (European Commission Host Organisation) adatbázisai, a **Melvy** és a **Hollis** katalógusai is CCL felületet használnak.

A CCL-nél az alapvető keresőparancs a következő: *FIND index keresőkifejezés*.

A leggyakrabban használt indexek:

AU	szerző
TI	cím
SU	témakör
KW	kulcsszó

A megjelenítés parancsa: *SHOW formátum* vagy *mezőnevek*

A kilépésre szolgáló parancs a *STOP*.

5. Mít érdemes először megismerni: hazai OPAC-ok

Amennyiben még tapasztalatlanok vagyunk a hálózaton található katalógusokban való visszakeresésben, akkor feltétlenül egy közelebbi, hazai katalógusban gyakorlatozzunk. Érdemes olyan katalógussal kezdeni, amelyik könnyen használható, könnyen elérhető help képernyőket nyújt és elég nagy, nem túlságosan specifikus anyaggal rendelkezik. Így ajánlható a Gödöllői Agrártudományi Egyetem **TINLIB** rendszerének OPAC-ja, valamelyik **ALEPH** katalógus (BME, MTA, OMIKK, Veszprém, stb.) illetve a debreceni **KLTE** Egyetemi Könyvtárában telepített **Voyager**. Az **ALEPH** katalógusokkal való kapcsolatnál vigyázzunk: amennyiben nem grafikus felületet használunk, a hálózaton "teljes képernyőt" átküldő rendszer esetleg kellemetlen meglepetéseket okozhat. Figyelmesen tanulmányozzuk a *help* funkciókban található szöveget, de a kurzor és tabulátor billentyűk használata még így is kényelmetlen lehet. Ugyanakkor a CCL keresés elsajátításához nagyon nagy segítséget nyújthat. A **TINLIB** viszonylag egyszerű rendszer, de éppen ezért kellemes a használata. Nagy segítségünkre vannak a keresésben a hypertext szövegeknél megszokott kapcsolatok; így könnyen rátalálhatunk a legkülönbözőbb adatokra (pl. szakjelzetek!).

Országos Széchényi Könyvtár

Az OSZK integrált rendszere a **DOBIS/LIBIS** szoftverre épül: mint már említettük, a nemzeti könyvtárak sajátos igényeiknek megfelelően sajátos rendszereket építenek ki maguknak. Az OSZK rendszeréről, kialakításáról és fejlesztéséről több cikket is olvashattunk a magyar szaksajtóban (pl. Könyvtári Figyelő, TMT, OSZK Híradó), így ezekre a kérdésekre most nem térnék ki. A rendszer egy IBM nagygépen üzemel, ami problémákat okozhat a - elsősorban a TCP/IP szabvány fölötti - kommunikáció során. Az X.25 elérés természetesen sokkal egyszerűbb, különösen ha a kermit használatakor beállítjuk azokat a paramétereket, amelyeket a rendszer gazdája a **KATALIST** levelezőcsoportban (*katalist@hucarn.sztaki.hu*) is közzétettek. Az Internetről történő elérést is megoldották 1995 tavaszán: egy SUN gépet iktattak be a rendszerbe, amely sajátos gateway funkciót lát el (a gépen egy kommunikációs integrátor szoftver fut, ami biztosítja a Sun és az IBM közötti kapcsolatot). A gép telnettel elérhető a *primula.oszk.hu* (193.6.201.66) címen. Login: *nektár* (kisbetűvel), password nincs. Utána a terminál típusa felől fog kérdezősködni a program (alapértéknek a vt100-at ajánlja fel), majd felhívja a figyelmünket, hogy a kilépés az *Escape* billentyű és néhány *x* leütésével oldható meg. Ezt követően a gép a hívást átadja az OSZK IBM nagygépeznek, s a továbbiakban ennek a bejelentkezési képernyőjét látjuk. A **NEKTÁR** használatához 20 ingyenes login és password áll a felhasználók rendelkezésére: *hnl0...9*, illetve *osz0...9*. Ez azt jelenti, hogy ha pl. a *user-id* mezőbe beírjuk a *hnl5* login nevet, akkor ugyanezt kell beírni a *password* mezőbe is.

Sikeres kapcsolat esetén a rendszer adatbázisai (ezeket elmésen tagkönyvtáraknak hívják) közül választhatunk. Jelen esetben értelemszerűen a *Törzsgyűjtemény* opciót kell választanunk a katalógus használatához. Ezután jutunk tulajdonképpen a főmenübe:

sterm

Keresés

Az alábbi indexek alapján kereshet:

<ul style="list-style-type: none"> 1 Név 2 Címek 3 Földrajzi nevek, tárgykódok, ... 4 Kiadók 5 Osztályozási jelzetek 6 ISBN / ISSN 8 Egyéb azonosítók 20 Raktári jelzetek 21 Példányazonosítók 	<p>A keresés során a képernyő alján előforduló kódok jelentése:</p> <ul style="list-style-type: none"> k keresés: új keresés, azonos index u új index: új index választása e előre: lapozás előre az indexben h hátra: visszalapozás az indexben x index: visszatérés az indexhez r rövid: vissza a röv. megjelenítéshez t teljes: a dokumentum összes adata l példány: példányokra von. adatok w hivatk: indexen belüli hivatkozások m további info: a keresésről
---	--

Írja be a megfelelő index számát vagy a megfelelő parancs kódját, majd ENTER

m további info

LU021 PLU

A választható funkciók közül az elsőt (Keresés) ajánlom, mert az összetett keresésnél problémákat jelenthet a billentyűk használata. (Itt válthatunk nyelvet is: a rendszer magyar, angol és német nyelvű.)

A karakterek helyes megjelenítéséhez és a kereséshez a felhasználó programjának tudnia kell kezelnie a vonalon az ISO 8859/2-es kódtábla szerint érkező karaktereket és e kódtábla szerint kell a keresőkérdéseket kiküldenie. Szerencsére a keresőkérdésekben az összes ékezetes karakterre lehet az alapbetűvel is keresni, kivéve a rövid ö, ü és a hosszú ő és ű betűket. Utóbbiak mindegyikére lehet viszont a rövid megfelelőjével keresni. A karakterek *kermit*-es kezeléséhez különben az OSZK segítséget ad: a megfelelő file-ok a PETRA archívumból letölthetők.

A keresés menüjében részletes tájékoztatást kapunk az elérhető indexekről. A legfontosabbak: nevek, címek, földrajzi nevek, kiadók, osztályozási jelzetek, ISBN/ISSN. Itt olvashatjuk a keresés során a képernyő alján előforduló jelek feloldását is. Sajnos éppen az egyik legfontosabb, a v- vége jel maradt ki ebből a felsorolásból: pedig több olyan képernyővel találkozhatunk, ahonnan csak a v parancsal lehet visszalépni. A rendszer visszakeresésének egyik sajátossága (ami a címre való visszakeresésnél a leglátványosabb) a KWIC index használata. Ez azt

Ha a kiválasztott indexben akarunk továbbkeresni, akkor a *k* hívójellel (*hotkey*) tehetjük ezt. Ha teljesen új keresést akarunk indítani (új indexben), akkor az *u* hívójelet választhatjuk.

A rendszerből való gyors kilépéshez addig adjuk meg a *v* (vége) hívójelet, amíg az online olvasói katalógus főmenüjébe nem jutunk. Itt a 6-os opció a kilépésé: ezt valamilyen oknál fogva rendszer titkolja (legalábbis jelenleg). Ezután megint az IBM bejelentkezési képernyőjét látjuk, ahonnan az *ESC* billentyű és két *x* lenyomása után léphetünk ki. (Ugyanezzel a módszerrel léphetünk ki egyébként a Harvardi Egyetem **Hollis** nevű katalógusából is - ha nem IBM gépről jelentkeztünk be.)

Debrecen, KLTE Egyetemi Könyvtár

Ebben a könyvtárban a **Voyager** integrált könyvtári rendszert használják. Az OPAC-nak több felhasználói felülete is van, elérhetjük WWW-n és gopheren keresztül is (URL: <http://www.lib.klte.hu> ill. <gopher://gopher.lib.klte.hu>). Van egy rendkívül egyszerű, vt100-as CCL felhasználói felülete is (URL: <telnet://opac.lib.klte.hu>; login: *opac*, password: *opac*). A katalógusban gyorsan gyarapodnak az adatok, s annak ellenére, hogy ez a felhasználói felület az udvariatlanságig egyszerű, kellemes és gyors keresést biztosít.

A parancsüzemmódot jelző *prompt* is egyszerű: egy *OK* és egy üres sorban villogó kurzor. Így egy *help*-et javasolnék ismerkedésül. A legfontosabb parancsok:

CHOOSE	adatbázis váltása
DISPLAY	találatok megjelenítése
FIND	keresés az adatbázisban
FORWARD	<i>find</i> és <i>scan</i> utáni megjelenítésnél lapozás
HELP	online segítség (utána írhatunk egy parancsot is, ajánlott a <i>help find</i> , a <i>help scan</i> és a <i>help display</i>)
REVIEW	korábbi keresések felidézése (összetett kereséseknél használjuk, pl. <i>find s1 and s3</i> , azaz az első és a harmadik keresésünk összekapcsolása)
SCAN	böngészés az indexekben
START	új keresés (szekció) indítása (azaz tiszta lappal indulunk)
STOP	kilépés a rendszerből

A használt indexekről a rendszer sajnálatos módon nem ad felvilágosítást, de a legfontosabbakat a *help*-ből ki lehet szűrni: AUTH a szerzői, TITL a cím, SUBJ a tárgyszó és DATE az évszám index rövidítése. Példa egy egyszerű keresésre:

A találatok megjelenítése vagy a FORWARD parancs beírásával, vagy a DISPLAY parancs megfelelő alakjával lehetséges. Ez utóbbi variációi:

DISPLAY 1-3 SHORT

DISPLAY ALL

DIS S1 3 LONG (az első keresés találatából a 3. tétel részletes megjelenítése)

DIS AU TI 1 3 5 (a megadott számú tételek szerzőjének és címének megjelenítése)

Lássunk egy példát a teljes megjelenítésre:

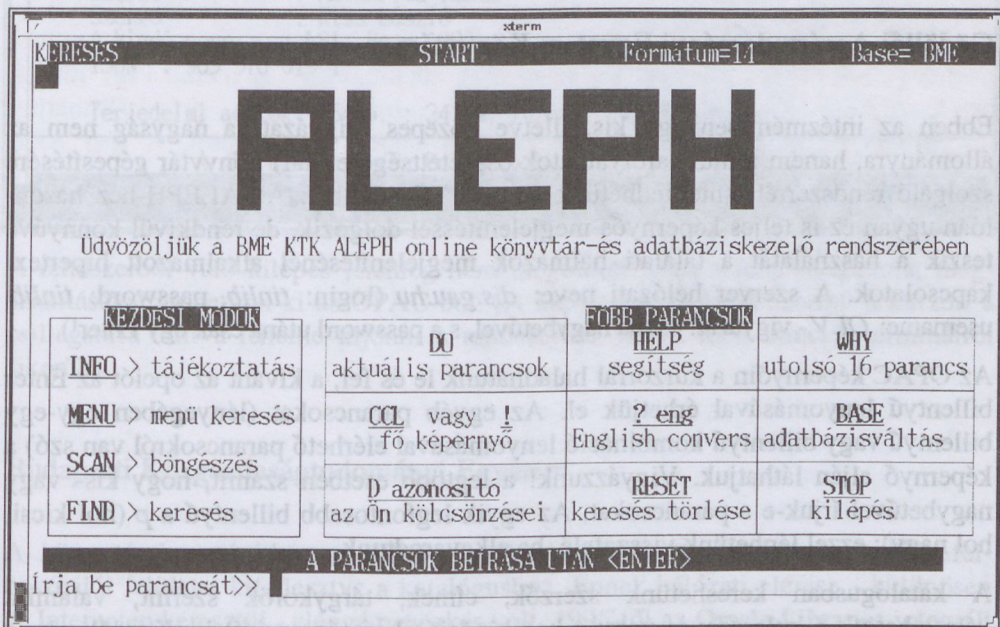
xterm	
LELŐHELY	KLTE Francia Tanszék
OK	
dis 1 long	
S1:	FIND AUTH "ECO UMBERTO"
1.	
SZERZŐ	Eco, Umberto (1932-)
CÍM	[Il nome della rosa (magyar)] A róza neve / Umberto Eco ; [ford. Barna Imre] ; [... a jegyzeteket kész. Klaniczay Gábor]
MEGJELENÉS	Budapest : Európa, 1994
TERJEDELEM	656 p. ; 20 cm
ETO JELZET	850-312.4"195/199"Eco, U.
EGYÉB NEVEK	I. Barna Imre (1951-) (műfordító) II. Klaniczay Gábor (1950-) (történész)
LELŐHELY	KLTE Egyetemi Könyvtár
HELYRAJZI SZÁM	K 582.062
OK	

Befejezésül még megemlítem, hogy ha X felületről indítunk telnet hívást (azaz az X display és a shell ugyanazon a címen van, pl. egy SUN vagy Linux munkállomás esetén), akkor a rendszer a grafikus OPAC-ot is "kiteszi" a gépünkre. Azonban vigyázzunk: ez nagyon lassú is lehet! Ha egy intézmény gyakran használja ezt a katalógust (amire minden esély megvan, hiszen második nemzeti könyvtárunkról van szó), akkor elkérheti - akár e-mailben is - az MS Windows klienst.

A BME Könyvtárában, mint több más budapesti és vidéki tudományos könyvtárban is (MTA, OMIKK, Veszprém, stb.) az **ALEPH** integrált könyvtári rendszer OPAC-jával találkozhatunk. Mint már említettem, rossz kommunikációs viszonyok között nem kellemes a használata, mert teljes képernyős felületet küld át a hálózaton. (Viszont a bejelentkezési procedúra egyszerű: a *login* majdnem minden esetben a rendszer neve, tehát az **ALEPH** szó. (Kivétel például az OMIKK, ahol a *login* az *xopac* szó.) A BME könyvtárkatalógusának IP címe: *tulibb.kkt.bme.hu*.

Alább az ALEPH könyvtárak jellegzetes bejelentkezési képernyőjét láthatjuk:

Amennyiben még nem használtuk ezt a rendszert, kérjük a böngészés vagy a menü keresés opciót. Ne felejtsük el, hogy a kilépés parancsa itt is a **STOP**! Ha csak a bejelentkezési képernyőhöz szeretnénk visszatérni, akkor a *ccl* vagy az *x* parancsot írjuk be. A parancsok hasonlítanak az előzőekben tanultakhoz, nem véletlenül: itt is CCL felülettel van dolgunk.

A rendszer sajátossága az ablakos megjelenítés, ami jó hálózati viszonyok között kellemessé és jól áttekinthetővé teszi a katalógus használatát.

A példányadatok kilistázása ugyancsak egyszerű, s ez minden információt megad a felhasználóknak. Megtudhatjuk, hogy az egyes példányok hol találhatóak, hogy mi a státuszuk (helyben olvashatók, kölcsönözhetőek, mennyi időre kölcsönözhetőek, stb.), vagy hogy mikor kerülnek vissza a könyvtárba.

A tapasztaltabb felhasználók már összetettebb keresésekkel is megpróbálkozhatnak, a kereső kifejezést egyből a parancssorba beírva:

find child/cim	cím egy szavára való keresés
scan kokas/sze	szerzői indexben való böngészés

Az ALEPH könyvtárak kellemes tulajdonsága, hogy közvetlenül hálózatra szervezhetők. Az ALEPH rendszerben minden könyvtár egy hárombetűs azonosítót kap. A keresés során az egyes adatbázisokra ezekkel az azonosítókkal hivatkozhatunk - már amennyiben magunk is egy ALEPH könyvtár vagyunk. A találatokat elektronikus levélként is elküldhetjük.

Gödöllői Agrártudományi Egyetem Könyvtára

Ebben az intézményben egy kis, illetve közepes (vigyázat! a nagyság nem az állományra, hanem a munkafolyamatok összetettségére utal) könyvtár gépesítésére szolgáló rendszerrel ismerkedhetünk meg, a **TINLIB**-bel. Az ALEPH-hez hasonlóan ugyan ez is teljes képernyős megjelenítéssel dolgozik, de rendkívül könnyűvé teszi a használatát a találati halmazok megjelenítésénél alkalmazott hipertext kapcsolatok. A szerver hálózati neve: *dis.gau.hu* (login: *tinlib*, password: *tinlib*, usemame: *OLV* - vigyázat! csupa nagybetűvel, s a password utána csak egy Enter!).

Az OPAC képernyőin a kurzorral haladhatunk le és fel, a kívánt az opciót az Enter billentyű lenyomásával érhetjük el. Az egyéb parancsokat (lényegében egy-egy billentyű vagy billentyű kombináció lenyomásával elérhető parancsokról van szó) a képernyő alján láthatjuk. Vigyázzunk! a legtöbb esetben számít, hogy kis- vagy nagybetűvel írjuk-e a parancsokat. Az egyik legfontosabb billentyű a *p* (hol kicsi, hol nagy): ezzel léphetünk visszafelé, ha elkavarodtunk.

A katalógusban kereshetünk szerzők, címek, tárgykörök szerint, valamint választhatjuk a kulcsszavas vagy a kombinációs keresés opcióit is. Kezdőknek az első négyet ajánlom, de ha kicsit megismerkedtünk a rendszerrel, bátran választhatjuk az utolsót is. Ez utóbbi az ablakos technikát alkalmazza: figyeljünk rá, hogy melyik ablakban milyen parancsok érvényesek!

Amennyiben az egyszerű keresések valamelyikét választjuk, a következő ablakban egy lista elejét láthatjuk. A lista tetszés szerinti pontjára az *Ugrás* opcióval léphetünk át (nagy *F*), utána be kell írunk a fellapozni kívánt rész első szavát vagy annak csonkolt részét (a jobbra csonkolás automatikus). A megtekinteni kívánt mű adatait egy Enter leütésével kapjuk meg. Az adott tételek közül a kurzorral tudunk mozogni, s a tétel bármely - a kurzorral megjelölt - elemét is kereshetjük. Azaz: miután szerzőre kerestünk s megkaptuk az illető által írt tételt, most a tételek közül továbblépegetve kereshetünk a hozzá tartozó kulcsszavakra, ETO-számra, sorozati címre, stb.

UMUTATO: Rekord - Mutasson a nyíl a kívánt mezőre -- és <ENTER>-rel NAVIGÁLJAT!

Cím: 1001 Amiga : Játék leírások, Amiga és Amiga DOS felhasználói programok

Kölcsönzési státusz

A példány: C00045429 (Kölcsönzőterem) POLCON VAN

=> Egyéb címadat : Játék leírások, Amiga és Amiga DOS felhasználói programok

Osztályozási jelzet : 681.3.06

Raktári jelzet : 681.3

Szerző : Malmarits Tamás

Szerző : Kiss László

A kiadó neve : LSI; Bp.; 1990

ISBN : 963 576 019 1

Terjedelmi adatok: 154 p. ; 24 cm; fűzött; 253.00; magyar

A <Pg Up> vagy <Pg Dn> gombokkal tovább olvashatja

Lista
<P>

Visszalép
<P>, <P>

Főmenü
<M>

Kulcsszavak
<U>

Kulcssz. folyt.
<R>

MAGYARIZAT
<H>

A rendszerből való kilépés jelenleg nem megoldott: csak a telnet kapcsolat megszakításával léphetünk ki az OPAC-ból. (A kapott információk szerint: a kurzort a csillagsorra állítva lehetne kijönni a rendszerből, de ez nem minden terminálról sikerül.)

Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem

A könyvtár hosszú ideig az **ISIS** adatbáziskezelőt használta, egy speciális felhasználói felületet kifejlesztve a katalógushoz. Ennek hálózati elérése - különösen az Interneten keresztül - eléggé nehézkes volt. 1995-től az **Oracle Libraries** integrált rendszer működik a könyvtárban, melybe áttöltötték az ISIS adatbázis rekordjainak nagy részét, így ez most kb. 1989-ig visszamenőleg dolgozza fel az állományt. Az OPAC a gopher (s az abból elérhető Magyar Elektronikus Könyvtár) szolgáltatás révén a már sokak számára ismert *pemix.bke.hu* gépen keresztül érhető el. A login az **OLIB** betűszó, password nincs. (Még a régi OPAC is használható, ennél a login: **EGO**.)

A bejelentkezési képernyőn a vonalkód mezőt kell kitöltenünk először: amennyiben nem vagyunk a könyvtár tagjai illetve névtelenek szeretnénk maradni, akkor az 1234 számsort írjuk be. Utána választhatunk a magyar vagy az angol nyelvű felület között. Figyelem! az angol nyelvű verzióban is ékezetesen kell megadni a vissza-keresendő kifejezéseket (ami persze jelentősen rontja a katalógus használhatóságát, mivel nem minden terminálon lehet ékezetes betűket beírni). Jó, ha megjegyezzük:

a CTRL/B kombináció a visszalépés parancsa, a CTRL/X kombináció pedig a kilépésé. (A rendszerből való kilépés opcióját a főmenüben találjuk.)

A keresésnél több opció közül választhatunk: kereshetünk szerzőre, cím elejére, szerzőre és címre, tárgyszóra, illetve böngészhetünk a tárgyszó indexben is. (A tárgyszó mezőnél a címben, alcímben, sorozatcímben stb. előforduló kulcsszavakra is rákeres a rendszer!) Több szóból álló kifejezés esetében az aláhúzás ("_") jelet kell használni a szavak összekapcsolására. Nagyon jó dolog, hogy túl nagy találati halmaz esetén szűkíthetjük a keresésünket. Ez lehetséges mondjuk a cím esetében a szerző, a dátum és a média megadásával. Ennek segítségével például megoldható az összes olyan mű visszakeresése, amelynek címe a "magyar" szóval kezdődik, 1995. január 1. és 1995. augusztus 10. között jelent meg, műfaját tekintve pedig cikk. A dátum mezőnél a következő formátumot kell használni: ÉV-HÓNAP-NAP (a kötőjelet ki kell tenni és a hónapokat ékezetes formában kell megadni; ez utóbbi helyett szerencsésebb lett volna a szám alak alkalmazása). A média vagy műfaji megszorításnál az alapérték a *mind* (azaz minden forma), ezt átállíthatjuk nemlegesre és egy listából kiválaszthatjuk a nekünk szükségeset. A régi BKE katalógusból átvett folyóiratcikkeknel (1995 februárig) a dokumentumtok típusa "CIKK", míg az újonnan felvitteknél: "IDŐSZAKI KIADVÁNY".

A megjelenítésnél választhatunk a rövid listázás vagy a teljes alak között, s lehetséges a kapcsolatok illetve a hozzáférés megjelenítése is.

A teljes megjelenítésnél lehetőségünk van arra, hogy egyes mezők tartalmára ugorjunk, s azokban a kurzor billentyűkkel le, fel, jobbra és balra mozogjunk. (Értsd: nagyon sok tárgyszó esetében is csak az első kettő látszik, ha látni szeretnénk a többit is, akkor az Enter ütögetésével menjünk a tárgyszó mező ablakára, majd a lefelé mutató kurzor nyomogatásával előhívhatjuk a harmadik, negyedik, többedik tárgyszót is.)

sol-bakonyi		ORACLE Libraries
Részletes katalógus	Időszaki kiad	
Cím	Munkaerőbarát gazdaságpolitika	
Alcím	Foglalkoztatás	
szerző	Kopátsy Sándor	
Tárgyszó	Foglalkoztatáspolitik Munkaerőlkültség	
(	1995. 39. évf. 34. szám része)	(Példányszám 0)
Return a mező(k) megtekintése		
T További részletek		
^B Vissza - Back		
^X Kilépés - Exit		
Nyomja meg a megfelelő billentyűt		
Száma: *0		<Atir>

A kapcsolatok megjelenítésére felhívnom a figyelmet, mert ezzel sok hasznos információhoz juthatunk. A BKE katalógusában ugyanis analitikusan feldolgozott anyag is található. Ide tartoznak a tanulmánykötetek cikkei, folyóiratok egyes számai. Ezek közti kapcsolatokat hívhatjuk elő az említett opcióval. Ezekben az esetekben a megjelenítési formátum információhordozó rubrikájában például ilyen bejegyzéseket olvashatunk: folyóirat, analitika; könyv/monográfia; proceedings.

Még néhány érdekesség: Az *N* annotáció opcióval az esetleges annotációkat hívhatjuk elő (egyek rekordoknál annotáció helyett csak szabad tárgyszavakat találunk itt). Az *R* (róla) opció az illető szerzőről szóló irodalom meglétére utal. A csonkolás a "%" jellel történik. A kiválasztott találatok e-mailben is elküldhetők, de ez a funkció még külső felhasználóknak nem elérhető.

Ne felejtsük el: a visszalépés mindig a *CTRL/B*, a kilépés pedig a *CTRL/X* kombinációval érhető el.

Szegedi Egyetemi Könyvtár

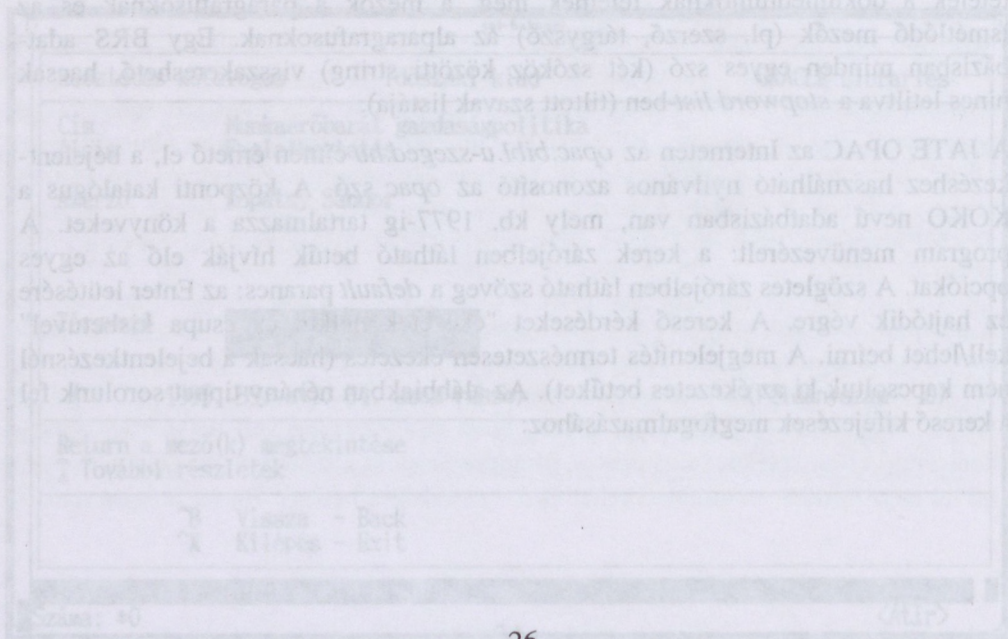
A szegedi Egyetemi Könyvtár OPAC-ja nem "igazi" OPAC, legalábbis abban az értelemben, hogy nem egy integrált rendszer OPAC moduljáról van szó. A könyvtárban most folyik a **Voyager** installálása, de az OPAC-ot szolgáltató **BRS/Search** más adatbázisokat is kiszolgál (filmek adatai, oktatók publikációi, régi könyvek katalógusa stb.) és ezek továbbra is elérhetők lesznek így. A BRS/Search egy "full text" adatbáziskezelő, amely elsősorban dokumentumok tárolására és visszakeresésére szolgál (ilyen pl. a FILM adatbázis Szegeden), de használható szegmentált (mezőkre bontott) adatsorok kezelésére is. Ennek köszönhetően a számítógépes katalógus is szolgáltatható BRS/Search adatbázisként: az egyes tételek a dokumentumoknak felelnek meg, a mezők a paragrafusoknak és az ismétlődő mezők (pl. szerző, tárgyszó) az alparagrafusoknak. Egy BRS adatbázisban minden egyes szó (két szóköz közötti string) visszakereshető, hacsak nincs letiltva a *stopword list*-ben (tiltott szavak listája).

A JATE OPAC az Interneten az *opac.bibl.u-szeged.hu* címen érhető el, a bejelentkezéshez használható nyilvános azonosító az *opac* szó. A központi katalógus a KOKO nevű adatbázisban van, mely kb. 1977-ig tartalmazza a könyveket. A program menüvezérelt: a kerek zárójelben látható betűk hívják elő az egyes opciókat. A szögletes zárójelben látható szöveg a *default* parancs: az Enter leütésére ez hajtódik végre. A kereső kérdéseket "ékezetek nélkül es csupa kisbetűvel" kell/lehet beírni. A megjelenítés természetesen ékezetes (hacsak a bejelentkezésnél nem kapcsoltuk ki az ékezetes betűket). Az alábbiakban néhány tippet sorolunk fel a kereső kifejezések megfogalmazásához:

- jokai mor => Jókai Mór művei vagy a róla szóló művek
- jokai mor koszivu => Jókai Mór A kőszívű ember fiai c. műve
- jokai.au => Jókai nevű szerzők művei
- jokai mor.au => Jókai Mór művei
- arany near1 janos => Arany János művei vagy a róla szóló művek
- arany ballad\$ => Arany balladák, balladáái, stb.
- jokai.pe. => Jókairól szóló művek
- koszivu.ti. => Címre keresés
- embertan\$.su. => "Embertan"-nal kezdődő szavak a tárgy szó mezőben

Természetesen más magyar könyvtárakban is találhatunk számítógépes olvasói katalógust: ezek listáját a mellékletben adom közre.

6. Külföldi katalógusok

A továbbiakban az OPAC-ok visszakereső felületét néhány amerikai katalógus segítségével fogom szemléltetni. Erre azért van szükség, mert a számítógépes katalógusok kifejlesztésében és használatában, az Interneten keresztül történő szolgáltatásában az Egyesült Államok (illetve az Egyesült Királyság) könyvtárai tekintenek vissza a legnagyobb múltra, s így e szolgáltatások legteljesebb körű bemutatására is ezek a legalkalmasabbak. Ráadásul ezekben a katalógusokban sokszor több millió kiadvány leírását találhatjuk meg. Ezek a rendszerek könnyen elérhetők és szinte észrevétlenül a könyvtárosok és a szakemberek naponta használt munkaeszközeivé váltak világszerte.

Melvyl

A könyvtárosok és az egyszeri "mezei" olvasók napi gyakorlatában is jól használható rendszer a kaliforniai **Melvyl**, mely ma talán a világ egyik legkényelmesebben és leghatékonyabban használható információs rendszere. 1984 óta osztott katalógusként üzemel, s mint ilyen, tucatnyi felsőoktatási könyvtár több mint 15 milliósrá rugó állományáról ad felvilágosítást, pontos lelőhelyi adatokat is nyújtva. Kereshetünk a teljes anyagban (a CAT adatbázist választva), de szűkíthetjük a keresésünket az utolsó tíz év anyagára is (TEN). A katalógus mellett számos egyéb szolgáltatást is kínálnak, de ezek egy része csak a helyi, érvényes olvasójeggyel rendelkező olvasók számára érhető el. A többi száma és milyensége pedig elég gyakran változik. Általában a *SHOW* parancs segítségével szerezhetünk tudomást egy-egy adatbázis elérhetőségéről. Mielőtt belépünk a katalógusba, érdemes is egy kicsit eljátszozni ezekkel a lehetőségekkel.

Az egyszerű *news* parancs az aktuális beállításokat (current settings) sorolja fel. A *show news* paranccsal például az újdonságokról és a számítógépes katalógusok (a fent említettek mellett van egy periodika adatbázis is) nagyságáról kaphatunk felvilágosítást. A *show experiments* a kísérleti szakaszban lévő szolgáltatásokat sorolja fel: ezek közül a sikereseket idővel bekötik a "rendes" szolgáltatások közé. Pár évvel ezelőtt ilyen volt a levelezési lehetőség is: a *mail* paranccsal ma már bárki hazaküldheti magának azokat a tételeket, amelyekre szüksége van (vagy akár a tárgyszóindex egy részét is levélbe csomagolhatja ily módon).

Az adatbázisok betűrendes listáját az *alpha* szó bepötyögésével csálhatjuk elő. Egy új adatbázist a *start adatbázis_neve* paranccsal nyithatunk meg, tehát például a *start pe* a periodika adatbázist nyitja meg. A periodika adatbázist, ha már ennyit emlegetjük, feltétlenül érdemes kipróbálni. A *find* (visszakeresés) paranccsal négy indexet használhatunk: *pe* (periodika címszavai), *xpe* (periodika pontos címe), *ca*

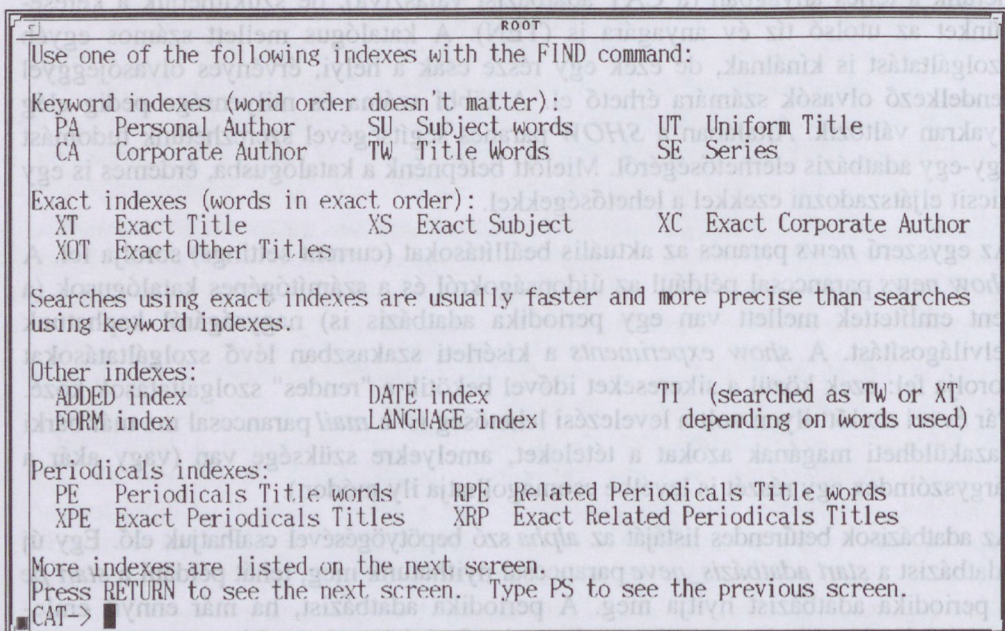
(testületi szerző) és *su* (tárgyszó). A megjelenítés hívójele a *d* (display) és háromféle mód közül választhatunk: *review* (egészen rövid), *short* (rövid, igen hasonló a könyvtári katalóguscédulák formájához) és *long* (jó hosszú és részletes).

Most már lássuk az Internet címet: *melvyl.ucop.edu*, azaz *192.35.222.222*. Ne felejtjük el, hogy a kapcsolat létrejötte után a program rákérdez a helyes terminál típusra! Általában a vt100 típust választjuk, kivéve ha IBM gépről indulunk: ilyenkor a 3270-es terminálnak jobban megfelelő tty típust kell választanunk. Amúgy válasszunk olyan terminált, amilyenünk van. :-)

A katalógusban kétféleképpen kereshetünk: használhatjuk az indexekben való böngészést (*b* azaz *browse*) és a direkt visszakeresést (*f* azaz *find*). Vigyázzunk, mert nem minden indexnév használható a kétféle módban. Továbbá vannak olyan indexek is, amelyek önállóan nem használhatók. A visszakeresésekről és az indexekről részletes *help*-et is kérhetünk az *explain* parancs segítségével. Például:

- explain find
- explain browse
- explain indexes
- explain [indexnév] (pl. tw, su, pa)

Az alábbi képernyő a főbb indexeket sorolja fel:

Néhány példa a visszakeresésre:

find pa jokai, mor (személyi szerző)

find pa henry viii (ugyanaz csak kacifántosabb)

find su hungary and date recent and date 1956 1968

(Magyarországról szóló irodalom az elmúlt tíz évből illetve 1956-ból és 1968-ból)

find xs student movements and date 1960s

(pontos tárgyszóra való keresés a 60-as évekből)

A kiadási dátumra való visszakeresésnek, mint láthatjuk, több változata is van. Jól használható még a *date current* parancs is, ami az utolsó három évre (és az ideire) korlátozza a keresést.

Amennyiben tárgykörre vagy tárgyszóra szeretnénk visszakeresni, tekintettel az óriási anyagra, ajánlatos a böngészést használni. (A rendszer különben is figyelmeztet minket, ha túlságosan általános keresést adtunk meg, s csak külön megerősítés után hajtja végre azt.) Amennyiben például azt szeretnénk megtudni, hogy van-e egy William Gates nevű emberről szakirodalom, akkor a következő keresőkérdést kell beírunk:

browse su gates, william

A rendszer ezek után felsorolja mindazokat az ilyen névvel megáldott embereket, akik az indexben megtalálhatók. A megkülönböztetést az eltérő névalakokra és a születési dátumokra való hivatkozás segíti. Az egyes indexbejegyzésekhez tartozó találatok számát a

d counts [sorszám]

paranccsal hívhatjuk elő, magát a találatokat pedig a *select* paranccsal. Amennyiben szeretnénk visszatérni az indexhez, ezt a *d browse* begépelésével érhetjük el.

Mint már említettük, a Melvylben lehetséges a találati halmazok levélben való elküldése. A szintaxis a következő:

mail to userid@hostname.domain

azaz például:

mail 1-250 long to bakonyi@bibl.u-szeged.hu

Ebben az esetben a találati halmaz első 250 tételét postáztam magamnak, a leghosszabb megjelenítési formát választva.

A kilépés parancsa: *logoff*.

Library of Congress

A **Kongresszusi Könyvtár** szintén a világ egyik legnagyobb katalógusa. Internet címe: *locis.loc.gov* illetve *140.147.254.3*. Általában az 1970 után kiadott könyvek visszakeresésénél lehet segítségünkre, de a PREM nevű adatbázis korábban kiadott könyvek bibliográfiai leírását is tartalmazza. A retrospektív feldolgozás azonban folyamatosan történik (így pl. a PREM adatbázisban közel tízezer tétel kapcsolatos valamilyen módon Magyarországgal). Ha minél teljesebb eredményt szeretnénk kapni, akkor válasszuk ki azt az opciót, amely lehetővé teszi, hogy a régi és az új állományban egyszerre keressünk (jelenleg ez a 3. menüpont). Az opció kiválasztása után rögtön keresési módban vagyunk. Elegendő egy keresőkérdés begépelése és máris kezdhetjük a munkát.

find eco, umberto

Amennyiben a rövid megjelenítés nem elegendő, akkor a *display item* [tételszám] paranccsal részletes leírást kaphatunk. Az éppen elérhető parancsokról a képernyő alján mindig részletes felvilágosítást kapunk.

A böngészés hasonló módon működik, azaz itt sem kell indexet megadnunk:

browse hungary

mondhatjuk nemes egyszerűséggel. Az eredmény egy index darabka, amely a *hungary* előtti és utáni bejegyzéseket is mutatja, valamint a találati halmaz nagyságát is. A továbbiakról a képernyő alsó részén megjelenő *help* sorok tájékoztatnak.

Az index sorai sorszámozva jelennek meg: általában egy betű és egy sorszám (pl. b6). A továbbiakban ezekre a sorszámokra hivatkozhatunk a megfelelő parancsok segítségével. Az

s b6

parancs pl. azt jelenti, hogy a 6. sorban megjelenített indexbejegyzéshez tartozó találati halmaz részletezését kérjük indexnevek szerint. Magyarul: az index csak azt mutatta, hogy a *hungary* szóhoz mondjuk 21 ezer tétel tartozik. A *select* parancs hatására azt is megtudjuk, hogy ebből 4 ezer a címben, 8 ezer a tárgyszóban, stb. található. Ezek után kiválaszthatjuk, hogy csak azokra a tételekre vagyunk kíváncsiak, amelyeknél a *hungary* szó a tárgyszóban található. Ehhez a választáshoz a következőket kell begépelnünk:

r subj=b6 (ahol a *b6* az indexbejegyzésre utal)

A megjelenítés parancsa a *display*, rövidítve *d*. A megjelenítésnél sorban is mehetünk, de egy sorszám beírásával előre vagy hátra is ugorhatunk.

A kilépés bármelyik képernyőről a *logoff* paranccsal történik, majd a megjelenő menüben a 12. opciót kell kiválasztanunk (az kétszer is megtörténik velünk, ugyanis két menüvel megyünk visszafelé).

7. Néhány érdekesség

A külföldi OPAC-ok használatát persze csak akkor tudjuk igazán megtanulni, ha már magunk is kipróbáltunk néhányat és kiválasztottuk közülük azokat, amelyeknek a használata a legrokkonszenvesebb számunkra, s természetesen a minket legjobban érdeklő anyagban "jó" igazán. A továbbiakban néhány olyan katalógust szeretnék bemutatni, amit én használok szívesen és melyek mindegyikének van valami olyan sajátossága, ami érdekessé teheti őket mások számára is.

Dartmouth

A dartmouthi egyetem OPAC-ja (*baker.dartmouth.edu*) nagyon egyszerűen használható, s az elérhető parancsokat mindig látjuk is a képernyő alján. Amennyiben rossz szintaxist adtunk meg, akkor lépésenként megisméltelteti velünk a parancssort. A keresés nagyjából az eddig megismertekhez hasonló: *find* és *browse* használatos. Az indexekről az *explain indexes* parancs kiadásával szerezhetünk további részleteket. Egy összetett keresés: a

```
find author, topic martin luther king
```

azt jelenti, hogy egyszerre kerestetünk a szerzői és a tárgyszó indexben.

A megjelenítésnél mindig hivatkozhatunk a keresés sorszámaára is, illetve azon belül a tétel sorszámaára. A közepes megjelenítést itt *medium*-nak hívják (ez a szokásos könyvtári címléírás). Egy példa:

```
display s1 2,4,8-11 long
```

azaz jelenítse meg az első keresés 2., 4. és 8-11. tételét részletes formátumban. További részletek itt is az *explain* parancssal csikarhatók ki a rendszerből.

Hasonlóan más nagyobb rendszerekhez, az eredményt itt is elküldhetjük magunknak (vagy ügyfelünknek, főnökünknek, barátnőnknek) levélben, bármelyik megjelenítési formátumban:

```
mail s1 2,4,5-7 long to bakonyi@bibl.u-szeged.hu
```

azaz az első keresés találati halmazából a 2., 4. és 5-7. tétel részletes formátumban való postázása.

A katalógus azonban ezen kívül is rejteget izgalmat. A *connect dante* parancssal például egy teljes szövegű BRS/Search adatbázist nyithatunk meg, az úgynevezett **Dante Project** adatbázisát. Ez az Isteni Színjáték (La Commedia) és a kommentárok (Jacopo Alighieri 1322-es kommentárjától egészen napjainkig) teljes szövegét tartalmazza, természetesen olaszul. Az adatbáziskezelőnek egy viszonylag egyszerűbb (*help*-ekkel segített), vt100 terminálon is használható felhasználói felületet

kapjuk ilyenkor. A megjelenítésnél több lehetőség közül választhatunk, például a szöveggörnyezetben való megjelenítést is kiválaszthatjuk, s a találatokat levélben elküldhetjük magunknak.

Ugyancsak fantasztikus lehetőségeket rejt magában a *select file* parancs: ezzel például két Shakespeare adatbázist nyithatunk meg: a drámákét és a szonettekét. Itt speciális lehetőségeink vannak, a drámák adatbázisában többek közt szereplőkre is visszakereshetünk.

Konstanz

Német nyelvterületen itt található a legrégebb számítógépes katalógusok egyike. Talán éppen ezért nagyon egyszerű, de nagyon könnyen és hatékonyan használható.

Címe: *polydos.uni-konstanz.de* illetve *134.34.3.5 775* (láthatjuk, hogy a katalógus nem a szabvány telnet porton érhető el, ezért az IP szám után ezt is külön meg kell adnunk). A könyvtár három adatbázist szolgáltat: a saját katalógusát (ezt a maci-fajta után **Koala**-nak hívják, s tényleg: amikor ott jártunk, az igazgatóhelyettes szobájában volt egy nagy fa koala macikkal), a régió katalógusát (ez az úgynevezett **Verbundkatalog**) és egy helytörténeti katalógust (a Bodeni tó környékével kapcsolatos könyvtári tételek). Az alapbeállítás természetesen az egyetemi könyvtár számítógépes katalógusa, de bármikor megnyithatunk egy másik katalógust is:

open regio

open bodensee

open koala

Szinte bármilyen parancsot bármikor rövidíthetünk, így a fentieket is megadhatjuk csak a kezdőbetűket beírva: *o r* például az *open regio* helyett.

Általános segítséget (hilfe!!!) kérhetünk az *info* parancssal, illetve ezt társíthatjuk valamelyik belső parancshoz is. Így tehát a visszakeresésről a következőképpen kaphatunk részletes "infót":

info suche

Szerzőre (au), címre (ti), kiadási évre (ej) és "slágvört"-re azaz tárgyszóra (sw) nagyon egyszerűen kereshetünk, s a kombinált keresések szintaxisa is egyszerű. A csonkolás jele a kérdőjel (?). A helytörténeti adatbázisban nevet is megadhatunk kulcsszóként (sp). A *list* parancssal rövid listát kaphatunk: ez az egysoros megjelenítés tartalmazza a könyv szerzőjén és rövidített címén kívül a kiadási dátumot, a szakjelzettel kombinált helyrajzi számot és a példány státuszát is (azaz, hogy kölcsön adott, kölcsönözhető, prezens, stb. példányról van-e szó).

Mást nem is igen lehet csinálni vele, de ezeket gyorsan és hatékonyan. A kilépés parancsa *end* vagy *bye*.

Helsinki

Itt található a **Fennica** adatbázis, azaz a finn nemzeti könyvtár katalógusa. Semmi rendkívüli nincs a katalógusban, de egyrészt a nyelvrokonság miatt nem tanulság nélküli a használata, másrészt a **VTLS** rendszer fantasztikus dolgokra képes és nagyon szépen megcsinált. A cím: *hyk.helsinki.fi* (illetve *hyvtls.helsinki.fi* vagy *128.214.4.130*). A bejelentkezési promptnál (MPE XL feliratot látunk) a következő szöveget kell beírunk:

```
hello yourname,user.clas01
```

A következő képernyőn a termináltípusok közül választhatunk: valamelyik ASCII terminált ajánlom, például a 4. sorszám alattit. Majd a rendszer felszólít minket, hogy *Anna kokoelma*, ami többé-kevésbé azt jelenti, hogy adjuk meg a gyűjtemény kódját: a Hytelnet és a tapasztalat szerint itt a *100*-at kell megadnunk. Ennek eredményeképpen bejutunk a katalógusba. A párbeszéd nyelve jelenleg a finn, de azt egy egyszerű parancsal svédre vagy angolra válthatjuk:

```
/LANG 1
```

Közvetlen parancsokkal is operálhatunk, de - legalábbis kezdetben - ajánlatosabb a menüvezérelt opció kiválasztása (a kérdőjel a hívókód). Kilépés:

```
/QUIT
```

NISS

Ez a rövidítésként "elhíresült" szolgáltatás valójában egy *gateway* (azaz más egyéb szolgáltatásokhoz nyit kaput nekünk - hogy abszolút módon bölcsészül fejezzem ki magam). A **NISS** feloldása: National Information Services and Systems. Az Egyesült Királyságban az egyetemi hálózatokat (így az egyetemi könyvtárakat is) egy nagyon jól szervezett hálózat fogja össze, a **JANET**: Joint Academic Network. A hálózat könyvtárai és intézményei a hálózati erőforrásokat megosztva szolgáltatnak. Ennek következtében, ha régebben bejelentkeztünk egy JANET könyvtárba, akkor ott általában mód volt arra, hogy máshová is "átlépjünk". Így például, ha bementünk a Hull Egyetem könyvtárának rendszerébe (*geac.hull.ac.uk* illetve *150.237.176.180*), akkor lehetőségünk nyílt a továbbvándorlásra legalább 30-40 más angol egyetemi könyvtárba is.

Az angol egyetemi hálózat fejlődése mostanában elért egy magasabb szervezettségű fokot, s így ez a lehetőség az említett NISS szolgáltatásai közé került be.

A NISS többféleképpen is elérhető, a legkényelmesebben a NISS gopher (URL: *gopher://gopher.niss.ac.uk*) vagy a Web felület (URL: *http://www.niss.ac.uk/*

reference/jopacs.html) használható. Itt megtalálhatjuk az összes angol OPAC IP számát és egyéb hasznos információkat. Amennyiben rögtön használni is szeretnénk őket, akkor feltétlenül a WWW lehetőséggel éljünk. Ha nem áll a rendelkezésünkre grafikus terminál, illetve ha nem a csicsásabb grafikus felület érdekel minket, hanem a tényleges OPAC-használat, akkor a WWW böngészők közül a lynx-et használjuk. Ekkor a szintaxis a következő:

```
lynx http://www.niss.ac.uk/reference/
```

A képernyőről a *library catalogues* linket válasszuk, majd a *UK Higher Education Library Catalogs* opciót keressük ki. Ha már itt vagyunk, feltétlenül nézzük meg a többi lehetőséget is (például a referenz könyvtárat, a directory szolgáltatásokat), mert nagyon jól reprezentálják egy könyvtári információs rendszer ideális megszervezését, lehetőségeit.

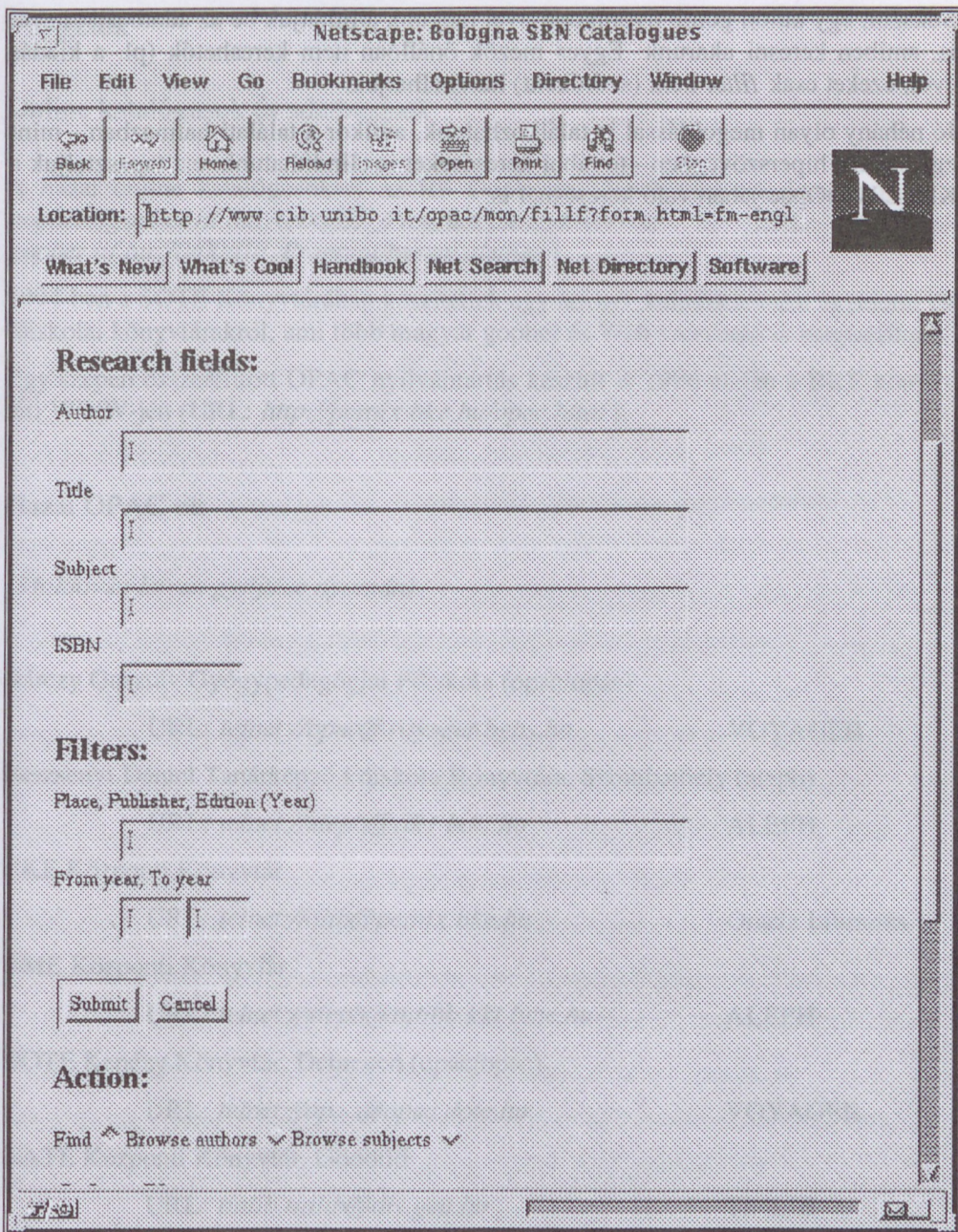
8. WWW OPAC-ok

Az elmúlt időszakban egyre közkedveltebbé váltak a számítógépes hálózat WWW szolgáltatásai. Szinte természetes velejárója volt ennek a fejlődésnek, hogy a WWW nézegetők (Cello, Mosaic, Netscape, s újabban a HotJava) elterjedésével egyre több könyvtári katalógusnak készítették el a webes változatát. Először csak egyes OPAC-ok voltak így elérhetők, majd teljes könyvtári hálózatok és komplex könyvtári szolgáltatások is.

Van már magyar példa is erre: a debreceni KLTE könyvtárának van ilyen grafikus felülete és a szegedi egyetemi könyvtárban a BRS/Search adatbázisok is visszakereshetők így. Ezeknek a felületeknek az a nagy előnyük, hogy a felhasználóknak nem kell megtanulniuk az adott OPAC keresési nyelvének a szabályait, elegendő egy "űrlapot" kitölteni a visszakeresni kívánt adatokkal (szerző, cím, kiadási adatok, ISBN szám vagy ezek kombinációja), s a felhasználói felület mögött futó algoritmus mintegy átfordítja ezeket az adatokat értelmes kereső kifejezéssé. További könnyebbség, hogy a Mosaic vagy a Netscape megfelelő opcióját használva a találati eredményeket elektronikus levélben hazaküldhetjük magunknak függetlenül attól, hogy az illető rendszerek van-e ilyen lehetősége vagy nincs.

Példaként több ilyen OPAC-ot is bemutatathatnánk, de talán az egyik legelső és egyúttal a legjobban kidolgozott rendszert érdemes megismerni: a bolognai egyetem ALMATEL rendszerét.

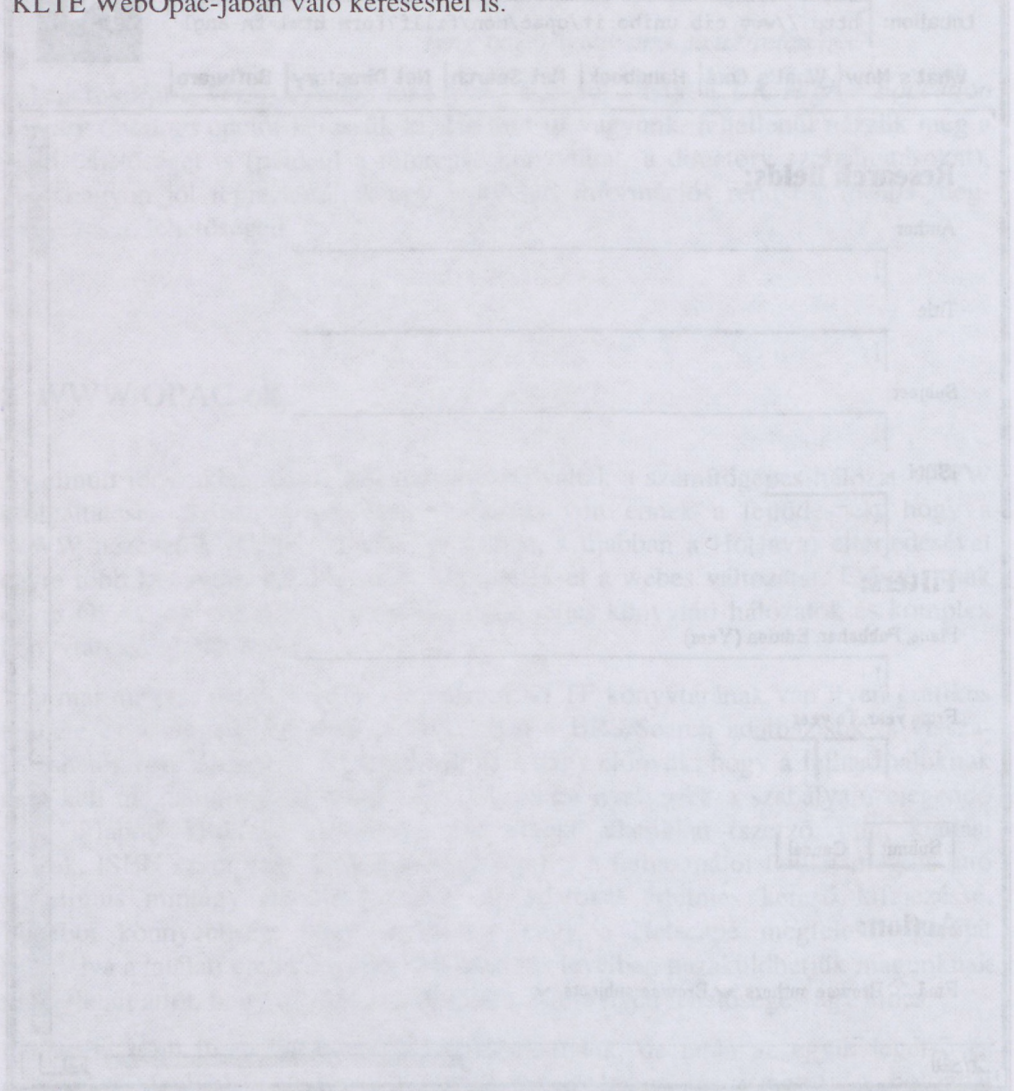

A képen jól látható, hogy a visszakeresés ebben az esetben egy űrlap kitöltéséhez hasonlítható a legjobban. A megfelelő rovatok kitöltése után a program maga állítja össze a kereső kifejezést, így ezzel a felhasználónak nem kell bajlódnia.

Sokszor, egy külön gomb nyomkodásával magunk állíthatjuk be az adatbázist nevét is, amiben keresni akarunk. Egyes mezők önállóan nem kereshetők (pl. a kiadás éve), ezeket csak *filter*-ként (szűrőként) használhatjuk.

Jó néhány olyan megoldással is találkozhatunk, amikor a találati halmazban - mint egy sajátos hiperszövegben - további kereséseket is elindíthatunk: ezt tapasztaljuk a KLTE WebOpac-jában való keresésnél is.

A képen jól látható, hogy a visszakeresés éppen az esetben egy újrapályasításra hasonlítandó a legjobban. A megfelelő rovatok kitöltése után a program maga állítja össze a kereső listát, így ezzel a felhasználóknak nem kell bajlódni.

Függelék

Online katalógusok és adatbázisok

A hazai online katalógusokról az IIF Gopheren olvashatunk részletesen (URL: gopher://gopher.iif.hu:70/00/IIF_Program/haszn/konyvtar és URL: gopher://gopher.iif.hu:70/00/IIF_Program/haszn/adatbaz).

1994-ben a SOTE Könyvtárában készítettek egy átfogó kalauzt a hazai egyetemi és főiskolai könyvtárakról, ami több magyar gopher és Web szerveren is megtalálható.

Egy szépen összeállított OPAC nyilvántartás készült el 1996 elején a BKE könyvtári WWW-jén (URL: <http://pernix.bke.hu/opac.html>).

Hazai OPAC-ok

(Moldován István gyűjtése nyomán)

Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola (opac/opac)

URL: <telnet://opac@voyager.bghs.hu> VOYAGER

Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtára, Szombathely (aleph)

URL: <telnet://aleph@rik1.bdtf.hu> ALEPH

BKE Központi Könyvtár

URL: <telnet://olib@pernix.bke.hu> Oracle Libraries

BME Központi Könyvtár

URL: <telnet://aleph@tulibb.kkt.bme.hu> ALEPH

DOTÉ Kenézy Könyvtár, Debrecen (opac/opac)

URL: <telnet://opac@opac.dote.hu> VOYAGER

GATE Központi Könyvtár, Gödöllő

URL: [tinlib,tinlib@dis.gau.hu](telnet://tinlib,tinlib@dis.gau.hu) TINLIB

Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskola Könyvtára, Kecskemét

URL: <telnet://aleph@193.224.222.10> ALEPH

JATE Központi Könyvtár, Szeged	URL: <i>telnet://opac@opac.bibl.u-szeged.hu</i>	BRS/Search
KLTE Könyvtára, Debrecen	URL: <i>telnet://opac@opac.lib.klte.hu</i>	VOYAGER
Központi Fizikai Kutató Intézet Könyvtára	URL: <i>telnet://aleph@libserv.kfki.hu</i>	ALEPH
Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Könyvtára	URL: <i>telnet://aleph@ns.liszt.hu</i>	ALEPH
MTA Könyvtár	URL: <i>telnet://aleph@vax.mtak.hu</i>	ALEPH
MTA Matematikai Kutatóintézet Könyvtára	URL: <i>telnet://lib@circle.math-inst.hu</i>	(saját fejlesztés)
MTA SZTAKI Könyvtár	URL: <i>http://www.sztaki.hu/sztaki/elibrary/tinlib.html</i>	TINLIB
Miskolci Egyetem Központi Könyvtár	URL: <i>telnet://miko@gold.uni-miskolc.hu</i>	Oracle
Országos Mezőgazdasági Könyvtár	URL: <i>telnet://aleph@amon.omg.hu</i>	ALEPH
Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár	URL: <i>telnet://xopac@omk.omikk.hu</i>	ALEPH
Országos Széchenyi Könyvtár	URL: <i>telnet://nektar@primula.oszk.hu</i>	DOBIS/LIBIS
Pannon Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtár és Levéltár, Pécs	URL: <i>telnet://aleph@lib.georgikon.pate.hu</i>	ALEPH
Széchenyi István Főiskola Könyvtára, Győr	URL: <i>telnet://aleph@rs5.szif.hu</i>	ALEPH
Tiszántúli Református Nagykönyvtár (oldbook/oldbook)	URL: <i>telnet://oldbook@silver.drk.hu</i>	VOYAGER

Testnevelési Egyetem Könyvtára

Függelék

URL: [telnet://aleph@sprite.hupe.hu](mailto:telnnet://aleph@sprite.hupe.hu)

ALEPH

Veszprémi Egyetem Központi Könyvtára

Online katalógusok és adatbázisok

URL: [telnet://aleph@vek.uranus.vein.hu](mailto:telnnet://aleph@vek.uranus.vein.hu)

ALEPH

Zsuzsanna Klaté, Katalógusoképző a Főiskola Könyvtáránál (aleph) szelvényesen (URL: gopher://gopher.iif.hu:70/00/IIF_Program/haszn/konyvtar és gopher://gopher.iif.hu:70/00/IIF_Program/haszn/adatbaz). URL: gopher://aleph@atnos.zskft.hu ALEPH

1994-ben a SOTE Könyvtárában készítettek egy átfogó kalauzt a hazai egyetemi és főiskolai könyvtárakról, ami több magyar gopher és Web szerveren is megtalálható.

Néhány ajánlott OPAC Web felülettel történő keresés készült el 1996 elején a BKE könyvtári WWW-jén (URL: <http://permix.bke.hu/opac.html>).

JATECAT Szeged

Hazai OPACok: <http://www.bibl.u-szeged.hu/opac/homepage.html>

KLTE Debrecen

(Moldován István gyűjtése nyomán)

URL: <http://www.lib.klte.hu/cgi-bin/query.pl>

Tim Kambitsch's Web to Z39.50 gateway (Library of Congress and other databases)

Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola (opac/opac)

URL: http://dnccpi.dayton.lib.oh.us/grabin/niso_forms.pp

BIBOS 23 osztrák egyetemi könyvtár közös katalógusa

URL: [telnet://opac@voyager.bghs.hu](mailto:telnnet://opac@voyager.bghs.hu) VOYAGER

Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtára, Szombathely (aleph)

URL: <http://www.infosys.tuwien.ac.at/BIBOS-2/Search.html>

BIBSYS norvég egyetemi könyvtárak közös katalógusa

URL: [telnet://aleph@rik1.bdtf.hu](mailto:telnnet://aleph@rik1.bdtf.hu) ALEPH

BKE Központi Könyvtár

URL: <http://www.bibsys.no/english.html>

SWB-OPAC Délnyugat-német Könyvtári Szövetségi Katalógus

URL: [telnet://olib@permix.bke.hu](mailto:telnnet://olib@permix.bke.hu) Oracle Libraries

BME Központi Könyvtár

URL: <http://www.swbv.uni-konstanz.de/CGI/cgi-bin/opacform.cgi>

VUBIS-Antwerpen belga könyvtári szövetség közös katalógusa

URL: [telnet://aleph@tulibb.kkt.bme.hu](mailto:telnnet://aleph@tulibb.kkt.bme.hu) ALEPH

DOTÉ Kenézy Könyvtár, Debrecen (opac/opac)

URL: <http://www.ua.ac.be/WWWOPAC/wwwopac.html>

ALEPH University of Haifa

URL: [telnet://opac@opac.dote.hu](mailto:telnnet://opac@opac.dote.hu) VOYAGER

GATE Központi Könyvtár, Gödöllő

URL: <http://www-lib.haifa.ac.il/www/aleph.html>

URL: tinlib,tinlib@dis.gau.hu

TINLIB

Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskola Könyvtára, Kecskemét

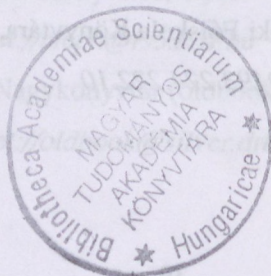
URL: [telnet://aleph@193.224.222.10](mailto:telnnet://aleph@193.224.222.10)

ALEPH

3884

150,-

A NIIF Információs Füzetek sorozatban az alábbi köteteket tervezzük. A címek melletti csillag (*) jelzi, hogy mely füzet készült el.

I. sorozat

1. Rajta vagy már a hálózaton? (*)
2. Kalandozás a Gopherrel
3. Böngészés a WWW-vel
4. Keresgélés a WAIS-szel
5. Gyűjtögetés az FTP-vel
6. Kapcsolattartás e-mail útján az X.25-ön
7. Kapcsolattartás e-mail útján az Interneten
8. Vitatkozás a USENET newsgroupokban
9. Kutatás a hálózati könyvtári katalógusokban (*)
10. Információszerzés kereskedelmi szolgáltatók adatbázisaiból
11. Beilleszkedés a hálózat virtuális világába (*)
- 12.1 A hálózat használata a molekuláris biológia területén (*)
- 12.2 A hálózat használata a környezetvédelem területén (*)
- 12.3 A hálózat használata a számítógépes grafika területén (*)
- 12.4 A hálózat használata a csillagászat és az űrkutatás területén (*)
13. A hálózat használata a könyvtárakban
14. A hálózat használata az iskolákban (*)
15. A hálózat használata elektronikus publikáláshoz
16. A hálózat használata Windowsból (*)
17. Szórakozás és játék hálózati szoftverekkel

II. sorozat

1. Hogyan csináljunk saját Gophert? (*)
2. Hogyan csináljunk saját WWW-t?
3. Hogyan csináljunk saját FTP archívumot?
4. Hogyan indítsunk saját BITNET/INTERNET levelezőcsoportot?
5. Hogyan indítsunk saját USENET newsgroupot?
6. Hogyan csináljunk saját OPAC-ot?
7. Hogyan integráljuk hálózati információs rendszereinket?
8. Hogyan védjük meg számítógépes hálózati rendszerünket?